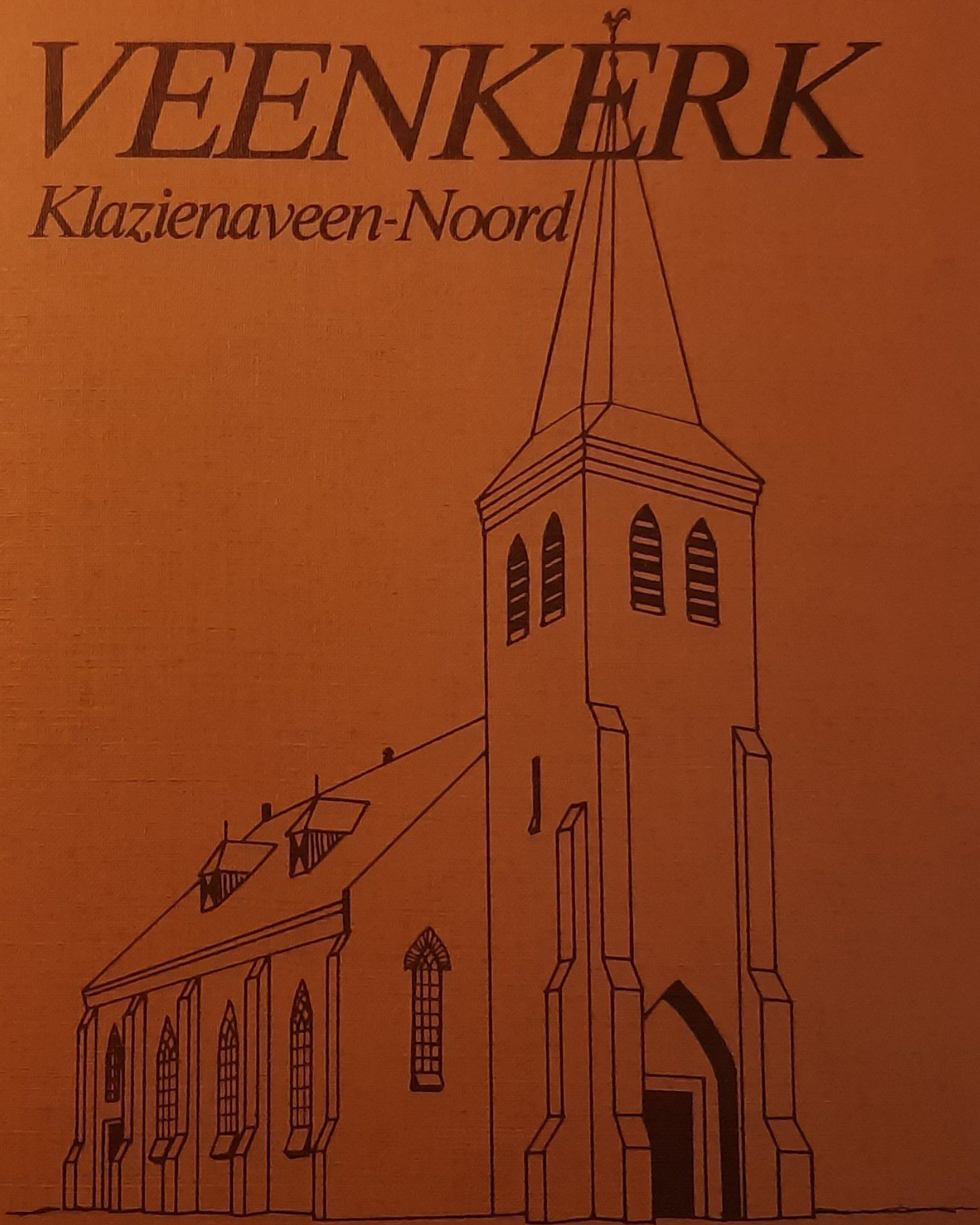

VEENKERK

Klazienaveen-Noord

*De levende verbeelding van
een tijdperk tot in het heden*

Wat echt oud is, stokoud, spreekt vaak tot de verbeelding. De piramides in Egypte, rotstekeningen uit de pre-historie, of neem zelf, vlakbij huis, onze eigen hunebedden. Stuk voor stuk tekenen van leven uit heel lang vervlogen tijden; leven waarvan we ons nauwelijks kunnen voorstellen hoe dat er toen in werkelijkheid heeft uitgezien. In zo'n rijtje is natuurlijk de Veenkerk van Klazienaveen-Noord midden in het oude Smeulveen maar een heel jong broekie..... en toch: de VEENKERK spreekt tot de verbeelding, de VEENKERK is een teken van leven, overleven zelfs, en de VEENKERK stond centraal in een tijd, hoe kortgeleden ook, waar vandaag de dag velen nauwelijks weet van hebben.

De Veenkerk is gebouwd in 1922, maar aan dat feit zit natuurlijk een voorgeschiedenis vast. Grofweg binnen de driehoek Nieuw-Dordrecht, Emmer-Compasuum en Barger-Compasuum, ten oosten van het hoofddorp Emmen, ligt het Smeulveen, of beter gezegd, lag het Smeulveen. Want van het veen is vrijwel niets meer over.

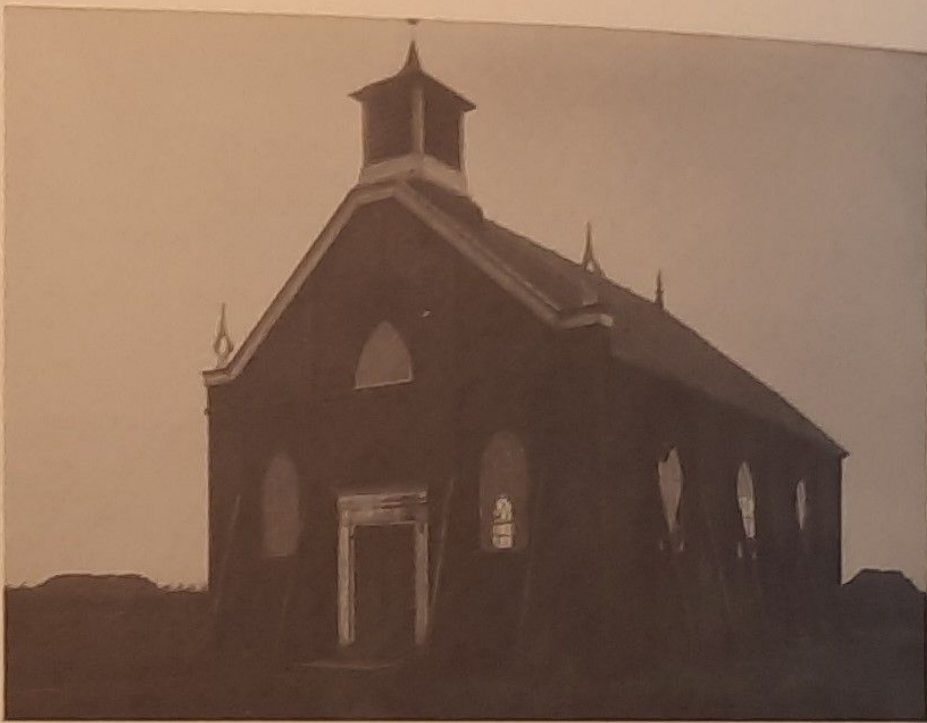
Zo rond 1875 werd via de wateren van het Stadskanaal vanuit Groningen het Drentse veen aangepakt. Al eerder waren de Amsterdamse en Dordtse Heeren vanuit het Westen en Noordwesten dit laatste Nederlandse veengebied ingetrokken.

Het was onherbergzaam land. Moerassig, donker en onheilspellend. De oudere boerenbevolking, die op de hoger gelegen zandgronden woonde, wist al lang, dat het veen een ontoegankelijk, onbegaanbaar en gevaarlijk gebied was, waar slechts spoken en geesten huisden.

Maar pioniers zijn er altijd geweest en in 1884 wordt ook een begin gemaakt met het aansnijden van het Smeulveen. Groningen had gewoon brandstof nodig en de Groninger Jan Evert Scholten wist waar wat dat betrof Abraham de mosterd vandaan haalde. Dat was de realiteit van het ondernemen en daarin pasten geen spoken of geesten. Maar voor velen, de arbeiders en hun gezinnen, was die realiteit er ook één van een hard en bitter gevecht om het naakte bestaan.....

In 1890 toen de eerste bewoners van de veenkolonie Klazienaveen-Noord een gemeenschap begonnen te vormen, bouwde de gemeente Emmen voor hen een houten school met meesterswoning plus een loods voor wat winkelnering. De ervaring leerde, dat in zulke winkeltjes de kurk nogal eens van de fles wilde -logisch, waar anders?- en dat daarmee ook het instituut "kroeg" zo z'n intrede deed in de samenlevingen op 't veen. De heer Braak-Hekke, Evangelist te Emmer-Compasuum, verzocht de firma Scholten deze nieuwe kolonie nu eens niet met een kroeg, maar met een kerk te beginnen en in 1902 stond er inderdaad een houten hulpkerkje op 't bovenveen. Kosten f1800,-, en het aantal zitplaatsen: 130..... Overigens kwamen die kroegen er toch,

Iedere zondag werd er een kerkdienst gehouden, maar wel op de middag, omdat de voorganger, die van een andere plek moest komen, 's morgens z'n besognes in z'n eigen gemeente had. De bewoners van Klazienaveen-Noord waren het daarmee niet eens en men wilde een eigen voorganger, een **Domeneer**, die de kerkdienst op zondagmorgen verzorgde. Zoals 't hoort.

Willem de Weerd uit het Gelderse Twello werd bereid gevonden om het evangelisatiewerk in de nederzetting Klazienaveen-Noord ter hand te nemen en op zondag 3 april 1904 begon hij zijn arbeid en ging hiermee door tot aan zijn dood op 28 januari 1946. Veel is er door zijn toedoen tot stand gekomen, want de Weerd was een praktisch man. Praatjes vulden geen gaatjes. Het waren voor hem en zijn vrouw jaren van ongekend noeste plichtsvervulling, waarin twijfel en moedeloosheid altijd het onderspit dolven tegen een rotsvast vertrouwen in het geloof, dat hij onder de veenarbeiders trachtte te verspreiden en te bewaren.

Willem de Weerd heeft in een drietal boeken zijn pastorale arbeid in het Drentse veen beschreven. Hij stuurde deze juweeltjes van hedendaagse geschiedschrijving als papieren kollektanten het land in om geld in te zamelen voor een echte kerk en een jeugdgebouw. Die boeken heten *De Domeneer van Turfland* (1916) onlangs opnieuw uitgegeven, *Praatjes en Plaatjes uit Drenthe* (1923) en *Gevangen Vissen* (1931).

In 1917 kwam een einde aan het bestaan van het houten hulpkerkje op 't bovenveen en het verhuisde naar Barger-Compasuum. Thans staat dit monumentje uit de eerste Smeulveense pionierstijden in Ter Apelkanaal.

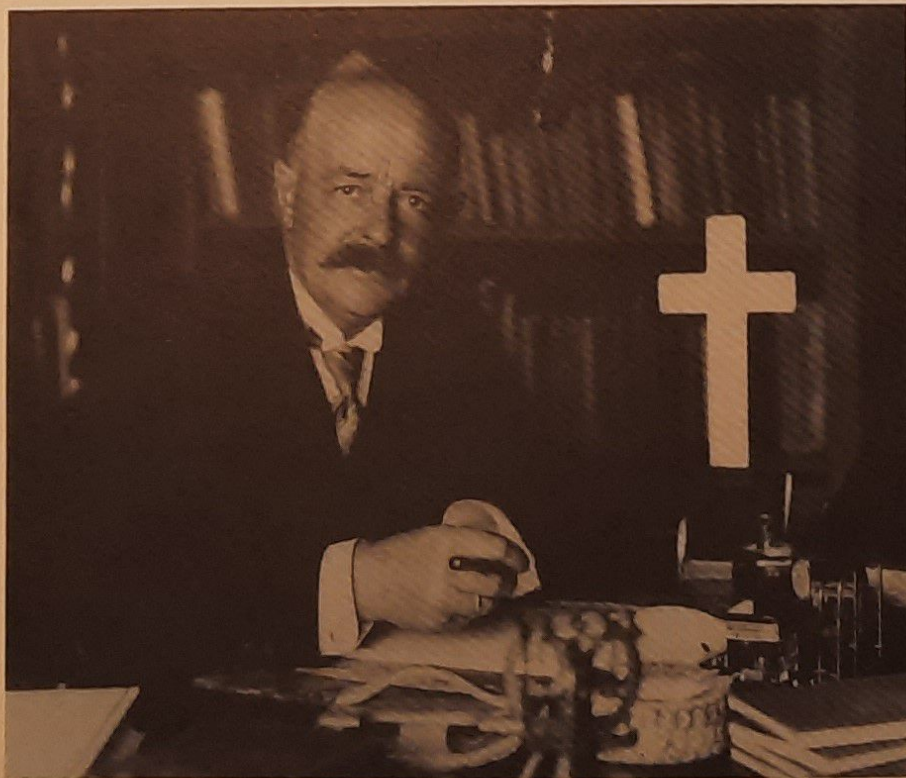
Gelukkig had de gemeente Emmen in datzelfde jaar in het zuidelijk deel van Klazienaveen-Noord, nabij sluis 2, een nieuwe, stenen school gebouwd, waardoor de vrijgekomen houten school voorlopig als kerk en jeugdgebouw kon dienen. Het duurt dan echter nog 5 lange jaren voordat, dankzij, opnieuw de firma Scholten, en vele giften uit geheel Nederland, in 1922 de echte, stenen Veenkerk van Klazienaveen-Noord zal verrijzen. Eindelijk, het was zover! Deze keer bedroegen de kosten f26.000,- en het aantal zitplaatsen 200.

De Veenkerk is een eenvoudige kerk, sober van inrichting, zonder poespas en opsmuk, geen gewijde, grootse ruimte, maar wie er binnentreedt is ogenblikkelijk gevangen door de waarachtigheid en stilte van 't verleden, die het bedehuis doortrekken. In gedachten zie je ze zitten: die dwarse, harde kerels uit 't veen met hun gezinnen.

Die de Weerd moest soms streng zijn. Anders liep het snel uit de hand met die onbekookte klanten van toen. Boven de ingang van de kerk hangt een bord, waarop -vrij vertaald- staat, dat je het niet in je hoofd moest halen om met een brandende pijp de kerk binnen te gaan. Anders rammelde de Weerd je er eigenhandig weer uit. En achter de eerste steen, die hij legde, bevindt zich, zo wil het verhaal, een ingemetselde fles sterke drank, waarover hij op oudtestamentische wijze gedonderd moet hebben: "hij, die breekt deze muren, beziel met een geest om af te breken het woord Gods, zij gewaar-schuw, amen". Zo was de Weerd, een eersteklas mannetjesputter.

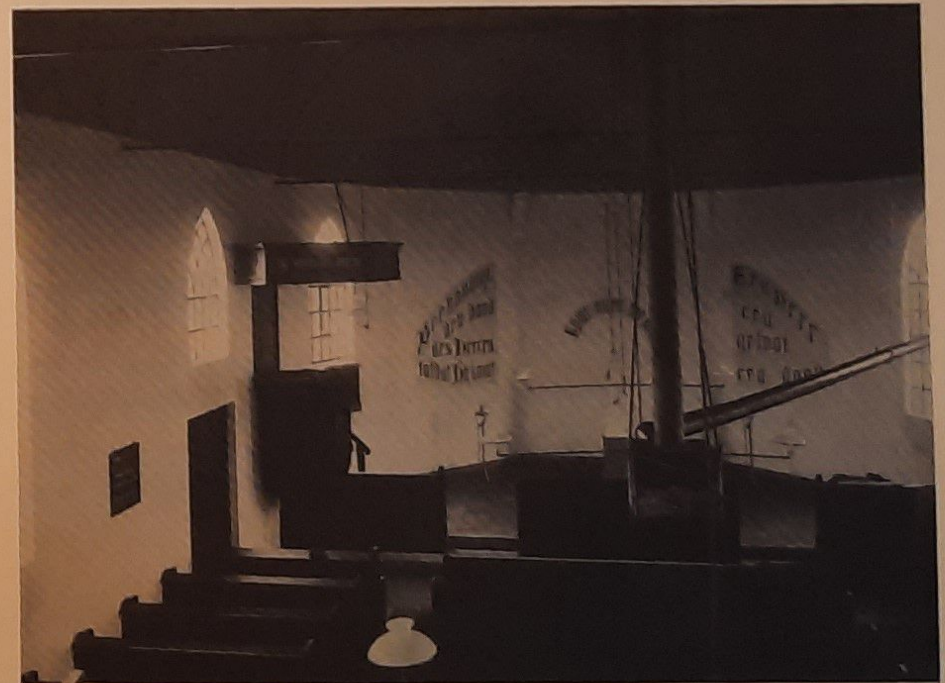
De Veenkerk bezit een bijzonder gave akoestiek. Deze wordt vooral toegeschreven aan de ongeglazuurde plavuizen, die los op 't zand liggen en de vloer van de hele kerk uitmaken. En aan het ronde, houten tussendak, dat het gebogen plafond vormt.

Centraal in het liturgisch centrum staat de Avondmaalstafel met daarop een zilveren avondmaalstel en een Statenbijbel. Deze zijn een geschenk van een dankbare zeemansvrouw voor de behouden thuiskomst van haar man uit de 1e wereldoorlog.

Het oorspronkelijke spreekgestoelte werd helaas in 1946 afgebroken, maar het huidige, eenvoudige kathedraal zal na de restauratie vervangen worden door een oude, bij het interieur passende kansel, waarop gelukkig de hand al is gelegd.

Dat interieur is overigens authentiek. De verwarming geschiedt nog ouderwets door twee kachels met geschakelde rookkanalen, één voor en één achter in de kerk. En de houten banken zijn nog dezelfde die in 1922 werden binnengedragen.

In de toren bevindt zich verder een uurwerk, dat geheel met de hand vervaardigd is, evenals het smeedwerk van de wijzerplaat, dat nog in originele staat is. Alleen het orgel moest in 1946 vervangen worden.

"RESTAURATIE". Het hoge woord is er uit.

We kunnen er inderdaad niet omheen. De Veenkerk is nodig aan restauratie toe. De winden, stormen en slagregens uit 't westen, vrij spelend en aanrol-lend van over het vlakke, voormalige Smeulveen, hebben vooral het front en de toren van de Veenkerk meer dan 60 jaar gebeukt en gegeseld met als droef resultaat een zodanig slechte staat van binnen- en buitenwerk, dat onmiddellijke restauratie een allereerste vereiste is voor het behoud van de kerk.

De Veenkerk belichaamt de nabije, harde ontstaansgeschiednis van onze streek. Zij schoudert fier en vertrouwenwekkend boven het lijnenspel der lage landerijen uit, zoals ze vroeger een baken was temidden van het roerige en karige bestaan in de veenvelden. Daarom spreekt zij tot de verbeelding.

Maar ook heden ten dage heeft de Veenkerk een kruciale funktie: het is en blijft het bedehuis van Klazienaveen-Noord! En haast nog meer, want iedere Klazienaveen-Noorder weet, dat als de kerk verdwijnt, het ook met de overlevingskansen van hun nederzetting gedaan zal zijn. En "overleven", daar hadden we het immers in 't begin al over. Een moderne kerk hoort in de wereld te staan. Daarom zal de Veenkerk, meer nog dan voorheen, een multi-funktioneel gebruik moeten krijgen. Konserten, spreekbeurten, samenzang; de kerkruimte leent zich voor velerlei doeleinden. Nóg een reden om de Veenkerk te behouden.

De Stichting Restauratie van de Veenkerk te Klazienaveen-Noord is thans in samenwerking met de kerk-beherende Evangelisatie Vereniging "Immanuël" druk bezig gelden in te zamelen voor die broodnodige restauratie. Subsidie-verzoeken zijn verstuurd, de kleine gemeenschap van Klazienaveen-Noord levert zelf via allerlei akties een eigen bijdrage, verenigingen en klups dragen hun steentje bij, maar, net als in 1922, zullen ook deze keer partikuliere giften een belangrijk bestanddeel moeten uitmaken van de totale restauratiegelden.

Een ieder, die de Veenkerk van Klazienaveen-Noord een warm hart toedraagt, kan een bijdrage storten op rek.nr. 33.23.00.072 bij de Rabo-Klazienaveen (postrekening bank 102.66.54) onder vermelding van "Restauratie Veenkerk". Laat het niet bij een voornemen. Gelijk doen. Bij voorbaat onze hartelijke dank!

Indien u overigens een bedrag van f27,50 of meer stort, dan wordt U op uw verzoek als restauratie-donateur ingeschreven in het donatieregister van de Stichting Restauratie Veenkerk Klazienaveen-Noord.

U ontvangt dan tevens een fraai certificaat in driekleurendruk met gotische letters op speciaal Italiaans kunstpapier. De uitgifte van deze certifikaten is beperkt tot 1.000 stuks.

Om wat voor bedragen gaat het nu eigenlijk?

Het is de bedoeling de restauratie in fasen te doen verlopen.

De toren is het eerst aan een opknapbeurt toe. Kosten: f174.000,-.

Het kerkgebouw zelf moet zowel aan de buiten- als aan de binnenkant flink aangepakt worden. Kosten respektievelijk: f166.000,- en f60.000,-.

Voor de restauratie van het interieur moet dan nog eens gerekend worden op f125.000,-. Bij elkaar levert dat een bedrag van f525.000,- op.

Dat is veel geld, maar het is het om vele redenen waard. Laten we er daarom met z'n allen voor zorgen straks te kunnen zeggen:

**DE VEENKERK VAN DE WEERD IS
GERESTAUREERD!**

EMMEN

COMITE van AANBEVELING Restauratie Veenkerk Klazienaveen-Noord

Drs J. Alma, Schoonebeek	predikant Ned.Herv.Gemeente praeses Classis Emmen Ned.Herv.Kerk
Corneille F. Jansen, Assen	directeur Monumentenzorg Drenthe
J.P.M. Knaven, Emmen	directeur Muziekschool Emmen
ir K. Meinders, Emmen	directeur B.V. Maatschappij Klazienaveen v/h W.A. Scholten, Klazienaveen
L.H. v.d. Neut, Klazienaveen-Noord	predikant Ned.Herv.Evangelisatie Immanuël
drs H.G. Ouwkerk, Emmen	burgemeester gemeente Emmen
Th.J.M.M. Peters, Emmen	directeur V.V.V. Emmen
A.J. Pijlman, Emmen	voorzitter Stichting Openluchtmuseum Barger-Compascuum, wethouder gemeente Emmen
ds A.J. Roodzant, Odoorn	predikant Ned.Herv.Gemeente, lid Moderamen Prov.Kerkvergadering Drenthe
A. Schonewille, Klazienaveen	directeur RABO-bank Klazienaveen & Omstreken
ds W. de Weerd, Vlissingen	emeritus-predikant Ned.Herv.Kerk

Dagelijks bestuur: *J. Bolijn, voorzitter,
Klazieneveen-Noord.*

*A. Vos-Pol, secretaris,
Klazieneveen-Noord.*

*A.K. Vast, penningmeester,
Klazieneveen.*

Bestuursleden: *H.H. Koops,
Emmen.*

*W. de Vries,
Klazieneveen.*

*J.D.C.W. Sutherland,
Emmen.*

*J.L.H. Regtop,
Emmer-Compascuum.*

*R. Elling,
Emmen.*

*E. Jeurig,
Klazieneveen-Noord.*